

1

Aikuisopiskelijan oppimisvaikeus ja oppimisen tukeminen

Veijo Turpeinen KT
09032022

Esityksen sisältö

2

1. Erilaisen oppijan kohtaaminen
2. Oppimisvaikeudet – miten näkyvät oppimisessa ja osaamisessa
3. Kielelliset vaikeudet – lukivaikeus
4. Opettaja opiskelijan tukena
Erityisen tuen tarve ja sen tunnistaminen
Opiskelijan tukeminen korkea-asteella
Selkokielisten oppimateriaalin laadinta ja käyttö
Käytännön vinkkejä
5. Yhteenvetona
Pedagoginen ohjaussuunnitelma, ammatillisen kasvun tukeminen, opettajan työkalupakki

Asiaan liittyviä lähteitä

1. Erilaisen oppijan kohtaaminen

Erilaisen oppijan vahvuuksia, esimerkiksi

- kuvallisessa ilmaisussa, teknisissä töissä, urheilussa
- matematiikassa, sisällön tuottamisessa kirjallisesti
- kokee oppimisen ongelmat haasteena ja huomaa, miten sisäinen motivaatio edistää osaamista
- ottaa vastuun oman oppimisprosessin etenemisestä

Tärkeää on kuunnella opiskelijaa!

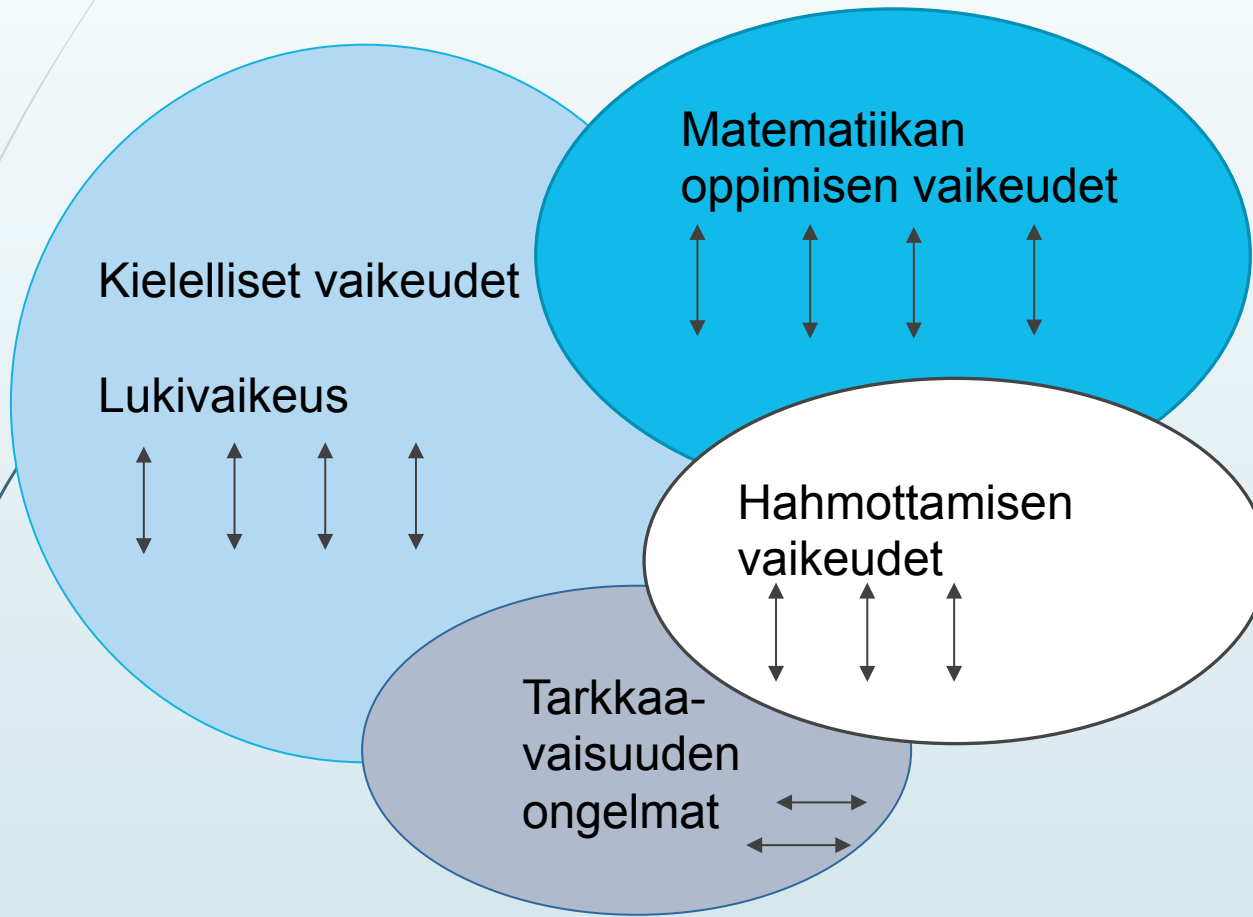
Positiivinen pedagogiikka

lähtee ajatuksesta, että heikkouksia lähestytään vahvuuksien kautta.

- esteettömyys, yhdenvertaisuus, saavutettavuus
- inklusiivisen pedagogiikan periaatteiden tiedostaminen

2. Oppimisvaikeudet

Oppimisen vaikeuksia noin 5 – 20 %:lla ikäluokasta

Oppimisvaikeudet johtuvat monista eri syistä

- ennen syntymää sikiön kehitykseen vaikuttavat tekijät
- synnytykseen ja sen jälkeisiin hetkiin sekä varhaislapsuuteen liittyvät tekijät
- neurologiset sairaudet ja vammat sekä normaalia alhaisempi lahjakkuus kapasiteetti
- geenitekijät
- käytöshäiriö, tarkkaavaisuushäiriö
- päihteet ja muut arjen vaikeudet

Miten oppimisvaikeudet näkyvät opiskelussa ja osaamisessa

Näkyvät usein pitkäkestoissa ja hidastempoissa tilanteissa

Vaikea ylläpitää ponnistelua, nopea turhautuminen

Tahdottomuus, työn ja tehtävien tekemisen, organisoinnin ja loppuunsaattamisen vaikeus

Tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeus, levottomuus

Herkkä muutoksille ja tilannetekijöille

Kognitiiviset toiminnot (ongelmanratkaisu, mieleen painaminen)

Motivaatio hukassa

Heikko itsetunto, pelkoja, sosiaaliset tilanteet vaikeita

Edellisten lisäksi ...

7

Lukusujuvuudessa, kirjoitustaidossa ja tekstin tuottamisessa

Matematiikan ja vieraan kielen osaamisen tasossa

Kirjalliset ohjeet, tilasuhteet, suunnat, piirrokset ja kartat vaikea hahmottaa

Työmuistin kapeutena

Käden taidot huonot ja kehittyvät hitaasti

Niin sanottu normaali opiskelutahti voi olla liian rankka ja opiskelija väsyä helposti

Taustalla voi olla myöskin heikko minäpystyvyys ja oman toiminnan ohjaus

3. Kielelliset vaikeudet

Vaikeuksia havaita ja erotella kielellistä informaatiota

Vaikeuksia ymmärtää ja liittää aiemmin opittuun havaittuja käsitteitä ja ilmauksia

Lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen vaikeaa ja hidasta

Vaikeuksia ilmaista asioita suullisesti ja kirjallisesti

Vaikeuksia pitää opeteltua asiaa lyhytkestoisessa muistissa ja palauttaa sitä mieleen

Lukivaikeus

Lukivaikeuden (dysleksia) keskeisenä piirteenä pidetään vaikeutta hahmottaa ja prosessoida äänteisiin liittyvää (fonologista) tietoa.

Fonologisella ongelmalla tarkoitetaan vaikeuksia jakaa puhetta erikokoisiksi yksiköiksi -> äänteet, tavut, sanat ja sanoista kokonaisuuksia.

Olennaista on vaikeudet oikeinlukemisessa, kirjoittamisessa ja luetun ymmärtämisessä. Lisäksi lukeminen voi olla huomattavan hidasta.

Lukivaikeuden ilmeneminen riippuu siitä, miten lukivaikeuden eri riskitekijät yhdistyvät.

Lukivaikeuden syitä

Perinnölliset tekijät, geenit, perheittäin kulkeva lukivaikeusriski

Ympäristöön liittyvät tekijät

- kieliympäristö, puhutun kielen määrä ja laatu
- vanhempien puutteellinen kommunikointitaito
- lapsen ja nuoren erilaisuuden vaikutus vanhemman kommunikointiin
- vanhempien ja lasten harrastukset, kuten lukeminen
- opetus-, ohjaus- ja oppimiskokemukset
- ortografian vaikutus: säännölliset - epäsäännölliset kielet

Hermoston toimintaan liittyviä tekijöitä, kuten esimerkiksi

- ongelmia nopeasti vaihtuvien ärsykkeiden nimeämisessä ja prosessoinnissa
- vaikeutta palauttaa muistista asioita ajallisesti oikeassa järjestyksessä

Lukivaikeus voi ilmetä

Auditiivinen häiriö tarkoittaa, että henkilön on vaikea ottaa kuulokanavan kautta viestejä vastaan.

Hän sekoittaa helposti samanlaiselta kuulostavat äänteet, kuten esimerkiksi **m ja n e, t, p ja v o, k ja h**

Lisäksi henkilöllä on vaikeus tunnistaa **b - d - t p - b k - g i - e**

Myös **kaksoiskonsonantit** ja **pitkät vokaalit** tuottavat vaikeuksia. Hänen on vaikea erottaa ääntyykö äänne lyhyenä vai pitkänä.

Epäselvästi kuullun sanan muistamisessa ja toistamisessa saattaa olla vaikeuksia. Jos sanat jäävät epäselviksi, hänen on vaikeaa jäsentää kuulemansa asiakokonaisuuden sisältöä.

Visuaalinen hahmottaminen tarkoittaa kykyä tunnistaa ja tulkita näköärsyksiä.

Henkilöllä on vaikeaa muistaa esimerkiksi kirjainten ja numeroiden sekä yleensä uusien symbolien muotoja, suuntia ja järjestystä.

Esimerkiksi **k**-kirjain kiertyy helposti peilikuvakseen ja **n**- kirjain vaihtuu **u**-kirjaimeksi.

Kirjainten järjestys voi myös vaihtua. Esimerkiksi **liekki**-sanasta tulee **leikki** tai **ilo**-sanasta tulee **oli**. Samanlaisia virheitä esiintyy tekstin kirjoittamisessa tai lukemisessa.

Joillakin henkilöillä on **toistamistaipumus**, jolloin muodostuu paljon **epäsanoja**. He lisäävät tavuja sanaan tai toistavat jonkin tavun.

Esimerkiksi **tavu**-sanasta tulee **tavuvu**, **metalli**-sanasta tulee **metallili** tai **lautanen**-sanasta tulee **lautanenta**.

Avaruudellisella hahmottamisella tarkoitetaan oman itsensä sekä ympärillä olevien esineiden ja tilan mittasuhteiden ja sijainnin mieltämistä.

Avaruudellinen hahmottamiskyky merkitsee kykyä hallita geometrisia muotoja. Esimerkiksi kirjainten **d**, **b** ja **p** sekä numeroiden **5**, **6** ja **9** erottaminen toisistaan edellyttää suunnan hallintaa.

Ympäröivään maailmaan sopeutuminen edellyttää ihmiseltä **avaruudellista ja ajallista suuntautumiskykyä**.

Mikäli henkilöllä ei ole ajallista suuntautumiskykyä, hän ei tajua ajankulkua. Hänellä on vaikeuksia kellonaikojen, vuodenaikojen, kuukausien ja viikonpäivien oppimisessa.

Niin avaruudellisen kuin ajallisenkin suuntautumiskyvyn heikkoudet voivat aiheuttaa lukivaikeuden lisäksi vaikeuksia matematiikassa, vieraissa kielissä ja esimerkiksi karttojen lukemisessa.

Lukivaikeus ei ole luku- tai kirjoitustaidottomuutta.

Normaalia työläämpi tiedon käsittely oppimistilanteissa sitoo runsaasti opiskelijan voimavaroja. Se näkyy suoritusten epävakaisuutena ja tavallista nopeampana väsymisenä.

Lukivaikeuksinen ei välttämättä ole parhaimmillaan ryhmätöissä, kokouksen puheenjohtajana tai sihteerinä.

Opiskelijan ohjauksen kannalta on tärkeää, että kaikissa lukivaikeuden ilmenemismuodoissa ei mentäisi ison otsikon alle **lukivaikeus**, vaan kysyttäisiin, **millainen lukivaikeus opiskelijalla on.**

Hahmottamisen vaikeus yhdessä lukivaikeuden kanssa tuo noin 30 variaatiota ja jokainen on yksilöllinen tapaus.

Mikä sopii ohjauksellisesti yhdelle ei välttämättä sovi toiselle.

Korkeakouluopiskelijan lukivaikeuden ilmeneminen

Lukutaidon heikentyminen, ääneen lukeminen on ”työlästä” ja lukusujuvuudessa puutteita

Epäsanojen muodostaminen ja sanoja arvaillaan

Sanasta viimeinen tavu jää lukematta tai koko sana jätetään lukematta

Rivit sekoittuvat

Oppimateriaalin sisältö sekavaa ja ydinkohtia vaikea hahmottaa

Piirroksiset ja kuviot vaikeaselkoisia

Työohjeiden lukeminen ja sisällön hahmottaminen vaikeaa

Epäonnistuminen oppimistilanteissa

voi aiheuttaa
itsetunto-ongelmia,
masennusta,
alisuoriutumista ja
yrittämisen puutetta.

se voi näkyä
vähättelynä,
hätäisyytenä tai hitautena,
huolimattomuutena ja / tai
käytöshäiriöinä.

Tulkintana, jopa virheellisenä tulkintana voi olla
laiska, ei kuuntele, ei keskity, tyhmä, lahjaton, huolimaton,
epäsosiaalinen

4. Opettaja opiskelijan tukena

Koulutuksen järjestäjän / oppilaitoksen tekemät ja toteutettavat suunnitelmat → heijastelevat oppilaitoksen käsitystä oppijasta, oppimisesta ja ohjaamisesta

Näkemykset ja resurssit yksilö- ja / tai ryhmäohjauksesta ja oppimisen oikea-aikaisesta tukemisesta

Opettajan ihmis- ja oppimiskäsitys

Opettajan opetus- ja ohjausosaaminen

Erityisen tuen tarve

- yksilölliset opintopolut
- esteettömyys ja yhdenvertaisuus

Erityinen tuki – ammatillisessa koulutuksessa, valmentavassa koulutuksessa, ammatti- ja erityisammattitutkinnoissa

Perusteena oppimisvaikeus, vamma, sairaus

Erityinen tuki on opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä.

Mukauttaminen – perustutkinnon perusteiden mukaista **osaamisen arviointia** voidaan mukauttaa vain siinä määrin, kuin se on välttämätöntä.

Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen

Ensiksi tarjottava lyhytkestoista tukea – opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja (OIVA) tai tukiovetusta

Nivelvaiheen yhteistyö – opiskelija voi tuoda mukanaan perusopetuksessa tehdyn suunnitelman tai lääkärin, psykologin tai erityisopettajan lausunnon

Erityisen tuen päätöstä ei tehdä pelkästään asiantuntijan lausunnon perusteella, vaan yhdessä opiskelijan, mahdollisesti huoltajan, kanssa

Tärkeää on arvioida millaista tukea opiskelija tarvitsee

Salassapitovelvollisuus

Asiakirjasalaisuus, vaitiolovelvollisuus, hyväksikäyttökielto

HOKS:n tuodaan erityisen tuen prosessi

... tuen tarpeen tunnistaminen

Perustutkinto-opiskelijat

NMI:n (Niilo Mäki Instituutti) seulatestit - lukeminen ja kirjoittaminen, matematiikka

NMI yksilötestit – lukeminen ja kirjoittaminen

Jatkuvan haun kautta tulevien opiskelijoiden testi tehdään opetuspisteiden vauhdittamoissa.

Ammattitutkinto-opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus testeihin

NMI:n lähtötasotesti - matemaattisia taitoja

Opintojen aikana esille tulevat oppimisen vaikeudet, kuten opintojen hidastuminen, vaikeuksia hahmottaa kokonaisuuksia, lukemisen ja kirjoittamisen sekä matematiikan oppimisen vaikeus, tekemisen taidot kehittyvät hitaasti.

(Sedu erityisen tuen toimintaohje 2021)

Erityisen tuen järjestämisen prosessi

21

Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen sekä opiskelijan ja huoltajan kuuleminen

Hallintopäätös erityisestä tuesta, mahdollisesta mukauttamisesta ja/tai poikkeamisesta

Tukitoimien suunnittelu tutkinnon- tai koulutuksenosittain ja kirjaaminen HOKSiin

Tarvittava tuki ja sen toteuttamisen kirjaaminen HOKSiin

Erityisen tuen toteutus: suunnitelmallinen pedagoginen tuki ja erityiset opiskelu- ja opetusjärjestelyt, moniammatillinen yhteistyö, kokonaiskuntoutus - yhteistyö muiden palvelujen tuottajien kanssa

Erityisen tuen säännöllinen arviointi

(Savon koulutuskuntayhtymä 2021)

Vaativa erityinen tuki

Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia, vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Poikkeaminen

- ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aiemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia
- opiskelijan vamman tai terveydentilaan liittyvistä syistä

Huomioitavaa

- opiskelijan tulee itsen osata hakea tukea ja ohjausta
- opettajan ja opinto-ohjaajan vastuu
- erityisopettajan vastuu

Opiskelijan tukeminen korkea-asteella

23

Esteettömyys, yhdenvertaisuus, saavutettavuus

Opettajatutor, opintojen ohjaaja, opintopsykologi

Varhaisen tuen toimintamalli - opintojen ohjausta kehitetty

Erytisopettajia tarvitaan oppimisvaikeuden selvittämiseen ja opiskelijan ohjaamiseen

Resursseja henkilökohtaiseen ohjaamiseen, tukisetelit

Pienryhmäopetusta

Selkokielistä oppimateriaalia ja opiskelussa tarvittavat apuvälineet

Osaamisen osoittamista useammalla eri tavalla

Korkeakouluopiskelijan ohjausprosessi

Varaa aika opinto-ohjaajalle

Ota mukaasi mahdolliset lausunnot tai muut dokumentit

Tapaamisessa suunnitellaan tarvittavat tukijärjestelyt

Tarvittaessa opinto-ohjaaja ohjaa esimerkiksi lukitestaukseen

Opinto-ohjaajan kanssa tehdään opintojärjestelyjä koskeva anomus

Tutkinto-ohjelman päällikkö tekee päätöksen opintojärjestelyistä

Voit näyttää päätöstä opettajalle niissä tilanteissa joissa tarvitset lisätukea

Ongelmatilanteissa ole yhteydessä opinto-ohjaajaan

(JAMK:n ohje 2021)

Haasteena edelleen

Nivelvaiheiden kehittäminen

Tarpeellisen tiedon siirtäminen

Oppimisvaikeuden tunnistamisen vaikeus

Erilaisten oppimisympäristöjen - fyysinen, tekninen, sosiaalinen, virtuaalinen - taso ja käyttömahdollisuudet

Oppilaitoksen sisäinen osaaminen ja sen hyödyntäminen

Yksilöllisten opintopolkujen ohjaaminen

Toimiva ohjaus- ja tukiverkosto

Selkokielelle tehty materiaali on helposti luettavaa ja ymmärrettävää.

Sopii kaikille opiskelijoille.

Tekstissä on selkeä ja looginen rakenne.

Vältä vaikeita sijamuotoja.

Älä käytä vierasperäisiä sanoja.

Vältä teknistä sanastoa ja lyhenteitä.

Käytä lyhyitä lauseita.

Lauseessa on vain yksi perusajatus.

Pidä välimerkkien käyttö yksinkertaisena.

Yhdellä sivulla ei saa olla liikaa informaatiota.

Mikäli mahdollista, yhdelle riville kirjoitetaan vain yksi lause.

Mahdollisimman moni lause aloitetaan rivin alusta.

Tekstissä käytetään korkeintaan kahta kirjaisintyyppiä.
(Times New Roman, Arial, Helvetica)

Pystysuora teksti on helppolukuisempi kuin *kursiivi*.

Kirjasinkoon pitää olla vähintään 14.

Rivivälin tulee olla 2 – 4 pistettä.

Materiaalissa voi olla yhdessä esimerkiksi kuvia, kuvioita ja tekstiä.

Kuvien ja kuvioiden on tuettava tekstiä.

Kuvien ja kuvioiden avulla voidaan havainnollistaa tai koota asiiasältöä.

Huomioitavaa on, että kaikki opetukseen osallistuvat eivät miellä kuvia ja kuvioita asiiasällön hahmottamista helpottavaksi.

Runsas värien käyttö tekstissä tai sen taustana saattaa vaikeuttaa tekstin näkymistä ja lukemista.

Kohtuullisella värien käytöllä voidaan korostaa esimerkiksi kuvitusta tai tekstiä.

ISOLLA KIRJOITETTU TEKSTI ON VAIKEALUKUISTA.

Tekstin korostuksessa on hyvä käyttää **lihavoitinta** ja alleiviivauksia.

Sanat tulee kirjoittaa kokonaisina.

Numeroita merkittäessä käytetään aina numeroita.

Musta teksti valkoisella pohjalla helpottaa lukemista.

Käytännön vinkkejä

30

Opiskelijalle **ei haeta ensisijaisesti helpotusta** osaamisen **tavoitteista**, vaan erilaisia tapoja opiskella ja osoittaa osaamistaan.

Kuuntelemisen taito on tärkeää - opi kuuntelemaan.

Puhu selkeästi ja kuuluvasti niin, että opiskelija näkee sinun kasvot.

Huomioi, että lukivaikeuksinen opiskelija tarvitsee noin **kolminkertaisen ajan** prosessoida ja tehdä opittavaa asiaa.

Älä patistele, anna aikaa miettiä, tehdä tehtävät ja työt.

Mieti, pitääkö kaikkien tehdä samanlaisia tuotoksia ja oppimisen ulkoistuksia.

Käytä samanaikaisopetusta ja vaihtelevia työmenetelmiä.

Havainnollista esimerkein, kuvin, kuvioin ja sanoin.

Ammattityössä havainnollista näyttämällä.

(yksinkertaista – todenmukaista – rikasta)

Anna mahdollisuus rakentaa omaa **oppimismaisemaa**.

Huomioi, että opiskelija tarvitsee mahdollisuuden tehdä erilaisia merkkejä ja symboleja ajatuksen rakentamisen tueksi.

Anna mahdollisuus ääneen lukemiseen.

Jatkuva oppimisympäristön vaihtaminen ei ole aina eduksi opiskelijalle.

Osaamista tulee saada osoittaa muutenkin kuin kirjoittamalla.

Älä koskaan anna vaikutelmaa, että et luota häneen!

5. Yhteenvetona

Pedagoginen ohjaussuunnitelma

Positiivisen pedagogiikan vaatimus

Inklusiivisen pedagogiikan periaatteiden tiedostaminen

Oppimisvaikeudet ja käytännön ohjaustoimintojen kiinnittyminen erityisen tuen suunnitelmassa

Ammatillinen kasvu, kasvun vaiheiden tiedostaminen

- minä-identiteetti, tavoitteellisuus, kehittynyt omaksuttu ammatillisuus, itsesäätelytaitojen kehittyminen, ammatti-identiteetti

Näkemykset oppimisen mahdollisuuksista ja oppimisympäristöistä

Ammatillisen kasvun tukeminen

- Kohtaamista ja vuorovaikutusta
- Opastamista, ohjaamista, opettamista
- Esimerkkinä olemista

Ammatillisen kasvun tukemisessa tulee tiedostaa

- Miellyttämisensä
- Välttämisensä
- Korvaamattomuusansa
- Koskemattomuusansa

Opettajan työkalupakki

Pakin kuoret

opettajan ihmis-, tiedon- ja oppimiskäsitykset, koulutuksen/ opetuksen tavoitteet

Toimintaa ohjaavat esimerkiksi inklusiivisen pedagogiikan periaatteet, oppimisympäristöt, oppimisen ja ohjaamisen sosiaalinen luonne, kontekstuaalisuus, kokemuksellisuus, yksilöllisyys ja opiskelijälähtöisyys.

Pakin työkalut

Toimiva ja kehittyvä pedagoginen erityisen tuen ohjaussuunnitelma ja repertuaari erilaisia opetus-, ohjaus- ja arviointimenetelmiä ja työtapoja.

Muutama ajatelmä erilaisen opiskelijan ohjaamiseen

Ole kiinnostunut hänestä opiskelijana ja oppijana,
herätä luottamus ja tue itsetuntoa.

Ja jos jää aikaa, opeta ammattia.

Ota huomioon, että ihmisellä on kaksi korvaa ja yksi suu.

Käytä niitä samassa suhteessa!

Tämän esityksen materiaalin laati

Veijo Turpeinen   veijo.turpeinen@outlook.com

Asiaan liittyviä lähteitä

Hakala, K., Eskola, S. & Mäkinen, M. 2020. (toim.) Puheenvuoroja vaativasta erityisestä tuesta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Heikkinen, T. 2006. Mikä tässä sanassa on vialla? Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Hirvonen, M. 2015. Kohti inklusiivista koulutusta? Erityisopetuksen toimintamallit ammatillisessa koulutuksessa. Teoksessa M. Hirvonen (toim.) Suunnitellen ja koordinoiden. Kohti kaikille yhteistä ammatillista oppilaitosta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 201.

Hämäläinen, R., Kotiranta, P-L., Paloneva, M-S. & Valkama, A. 2010. Apuvälineitä erilaisen oppijan arkeen. Äänikirjasta älykännykkään, läppäristä lankakerään, nauhurista navigaattoriin. Porvoo: WS Bookwell Oy.

- Kaikkonen, L. (toim.) 2020 Erityisopettajat ammatillisessa koulutuksessa: Tutkimus työn muutoksista. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kairaluoma, L., Ahonen, T., Aro, M., Kakkuri, I., Laakso, K., Peltonen, M. & Wenneström, K. (toim.) 2008. Lukemalla ja tekemällä: Opettajan opas lukivaikeudesta ammatillisille oppilaitoksille. Jyväskylä: Kopijyvä.
- Karttunen, J. & Seppänen, H. 2020. Työelämässä oppimisen vastavuoroista toimintaa kehittämässä. Teoksessa P. Risku, S. Laitinen-Väänänen, A-L. Ojala, A-K. Tiihonen & H. Torvinen (toim.) Tulevaisuuden opettajuus. Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisuja 283.
- Miettinen, K. 2015. ERITYISOPETUKSEN KÄSIKIRJA – Ammatillinen peruskoulutus ja aikuiskoulutus. Opetushallitus: Oppaat ja käsikirjat 2015:14.
- Mäkinen, M. & Eskola, S. 2020. Ammatillisen erityisopettajan osaaminen – opetussuunnitelmien tarkastelu. Teoksessa P. Risku, S. Laitinen-Väänänen, A-L. Ojala, A-K. Tiihonen & H. Torvinen (toim.) Tulevaisuuden opettajuus. Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisuja 283.

- Käyhkö, J. 2018. Erityisen tuen toimintaprosessien nykytila ja kehittäminen suomalaisessa oppisopimuskoulutuksessa. LPR Teknillinen Yliopisto. LUT Yliopistopaino.
- Reinikainen, R. 2018. Tietopaketti opintojen keskeyttämisestä. Voimaa opiskeluun –hanke. Voimaaopiskeluun.diak.fi
- Turpeinen, V. & Burns, E. 2017. Olisinpa hoksannut lukea ääneen. Esimerkkejä lukivaikeuksisen aikuisen ohjauksesta. Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisuja 230. www.jamk.fi/julkaisut.
- Vänskä, K. 2012. Ohjauksen osaajat – miten he sen tekevät? Tampereen Yliopistopaino Oy. Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisuja n:o 132.

Muita lähteitä

Lukihero.fi

Niilo Mäki Instituutti – Oppimisvaikeudet <http://www.nmi.fi/oppimisvaikeudet>

Oppimisvaikeus.fi. Tietoa ja tukea oppimisvaikeuksiin nuorille, aikuisille ja ammatti-laisille.

Laki Ammatillisesta koulutuksesta 531/2017

Asetus Ammatillisesta koulutuksesta 673/2017

Oppimisen vaikeudet
03022021
Veijo Turpeinen

Oppimisen vaikeudet
03022021
Veijo Turpeinen

